

Lyckligare på svenska?

**Susan Sundback & Fredrica Nyqvist (red.):
Det finlandssvenska sociala kapitalet – fakta och fiktion.
Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr
734, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors 2010.
216 s. ISBN 9515831946, 9789515831941**

Statistiken säger att österbottningar lever längre och friskare om de talar svenska och sjunger i kör. Forskarna Markku T. Hyypä och Juhani Mäki lade 2001 fram hypotesen att folkhälsoskillnader mellan språkgrupperna kan bero på en skillnad i "socialt kapital". I en tvärvetenskaplig antologi diskuterar tolv skribenter aspekter på detta sedan 1990-talet populära begrepp: vad är egentligen socialt kapital (nedan "SK"), är det sant att svenskspråkiga finländare har mera av det (d.v.s. att språket i detta fall fungerar som en "markör"), och i så fall: varför?

Boken, som berör bl.a. etnicitet, hälsa, familjedynamik, politisk och kyrklig organisering, har kommit till inom ramen för ett projekt vid Finlands Akademi. Susan Sundback, professor i sociologi vid Åbo Akademi, står tillsammans med socialpolitiker Fredrica Nyqvist för två kapitel och bidrar i eget namn med ytterligare tre. Som teoretisk och metodisk bakgrund fungerar framför allt statsvetaren Robert Putnams arbeten, som betonar SK som kollektiv, samhällsbyggande faktor. Skribenterna har ändå inte utgått från SK som någonting givet.

Finns det då en skillnad i SK mellan språkgrupperna? Demo-

grafen Fjalar Finnäs pekar i sitt kapitel på bokens kanske stadigaste statistiska bakgrundsfaktor: finlandssvenskar är geografiskt sett mindre rörliga än språkmajoriteten, lever oftare "nära sina rötter". Eventuella skillnader i socialt kapital skulle alltså kunna ses som en djupare *Gemeinschaft*-mässig förankring i lokalsamhället, t.ex. dess föreningsliv (inklusive körsång). Samtidigt hör just Finnäs till antologins mera skeptiska författare, vad SK beträffar. Han betonar att finlandssvenskarna i sig är en heterogen grupp.

Fredrica Nyqvists bidrag "Socialt kapital och hälsa" rör sig i samma marker som Hyypäs ovan nämnda hypotes. I enkätsvar beskriver i synnerhet finskspråkiga män sitt psykiska tillstånd i klart mera negativa termer än svenskspråkiga. Skillnaden samvarierar med socialt kapital mätt i bl.a. föreningsverksamhet. Men talar vi här om kausalitet (orsak och verkan) eller kanske om två uttryck för samma sak? Självskattning är dessutom ett trubbigt instrument och Nyqvist diskuterar inte möjligheten att t.ex. skamtröskeln mot att medge problem kunde vara högre i den "svenska" kulturen. Intressant nog anser sig svenskspråkiga kvinnor tvärtom

må psykiskt något sämre än finskspråkiga. Också denna skillnad är intressant, men svårtolkad.

En undersökning av släktrelationer över två generationer, mellan barn/unga och deras mor/farföräldrar, tyder på att kontaktmönstren i svenskspråkiga familjer inte skiljer sig från dem bland finskspråkiga. Åtminstone i det här fallet dementeras alltså hypotesen om ett speciellt finlandssvenskt socialt kapital.

I ovan nämnda studie, liksom i boken över lag, har författarna valt att för jämförelsens skull renodla språkgrupperna. Den femtedel av finlandssvenskarna som räknar sig som tvåspråkiga, också identitetsmässigt, framstår lätt som något av ett "statistiskt problem". Ändå är aktiv två- och flerspråkighet för många finlandssvenskar ett måste, och samtidigt en högst konkret form av just socialt kapital, fast av ett annat slag än det som gäller för "rent" svenskspråkiga sammanhang. En diskussion kring språk som överbyggande ("bridging") resurs skulle ha suttit väl i antologin, som nu domineras av gemenskaper byggda på likhet ("bonding"; bl.a. Svenska folkpartiet och det svenskspråkiga Borgå stift får var sitt kapitel).

Att flertalet tvåspråkiga famil-

jer numera väljer att registrera barnen som svenskspråkiga, och aktivt talar bägge språken med dem, tyder på en växande "tvåspråkighetskultur". Samtidigt lever cirka 40 procent av finlandssvenskarna i en övervägande svenskspråkig miljö. De interna skillnaderna inom Svenskfinland vore ett intressant ämne för studier just med avseende på socialt kapital.

Statsvetaren Åsa Bengtsson pekar på enkätsvar som tyder på att medlemmar av Svenska folkpartiet i högre grad än andra finlandssvenskar har förtroende för partiet. Det är föga överraskande – vore de annars medlemmar? Att de också har förtroende för sina medmänniskor i allmänhet är inte lika självklart, men också det kan tolkas som en facett av det politiska engagemanget. Här hade en jämförelse med medlemmar i andra partier behövts.

Robert Putnam tenderar att se förtroende som sådant som socialt kapital. Men frågan är om inte för mycket förtroende kan vara

lika socialt destruktivt som förtroendeunderskott – jämför t.ex. finanskrisen. Förtroende är inte heller alltid ömsesidigt, och faktum att A hyser förtroende för B är inte ett bevis på att A innehar socialt kapital. (Däremot bidrar hon eller han kanske till B:s förtroendekapital.) Exempelen visar på svårigheterna att greppa och operationalisera bokens huvudbegrepp.

Jag hade också gärna sett en text eller reflexion kring om och hur det konkret ekonomiska kapitalet t.ex. i de (relativt förmögna) finlandssvenska kulturfonderna och -stiftelserna eventuellt växlar in som socialt kapital.

Sammantaget visar antologin att hypotesen om socialt kapital ger en fruktbar infallsvinkel på kulturens och nätverkens betydelse för t.ex. hälsa och välfärd. Samtidigt visar den både direkt och indirekt på svårigheterna med att tillämpa kapitalmetaforen på komplexa fält där språket är en variabel bland andra. Författarna utgår inte från att ett särskilt fin-

landssvenskt socialt kapital är ett faktum – de förhåller sig, som de skriver, "öppet". Också svaret på frågan "fakta eller fiktion?" förblir i huvudsak öppet.

Redaktörerna nämner i sin teorigenomgång ansatsen att kringgå vissa av de teoretiska problemen genom att också tala om "negativt" socialt kapital. En mera framkomlig väg vore troligen att som t.ex. Pierre Bourdieu också studera konkurrens och konflikt mellan olika typer av kapital, snarare än att begränsa sig till det konsensusideal (socialt kapital som något i sig "gott") som verkar ligga implicit i Robert Putnams modell.

Trygve Söderling